

Оксана Кобелецька

ПРОФЕСОР ПЕТРО ВОЛИНСЬКИЙ – НАУКОВЕЦЬ, ПЕДАГОГ ВИЩОЇ ШКОЛИ, КЕРІВНИК АСПІРАНТІВ

Всі називали його Петро Костьович, навіть у статті, вміщеній у першому томі Української літературної енциклопедії, який вийшов у Києві 1988 року, через шість років по смерті професора. Петро Костьович – і перед очима постає образ літньої інтелігентної людини середнього зросту, зовні стриманої та небалакучої.

Завжди ошатно вдягнений, ніби трохи сором'язливий, але щирий та по-діловому зосереджений. З усіма спілкувався лише на Ви та максимально толерантно. Дуже уважно всіх вислуховував, але не поспішав із відповідями чи оцінками – кожне його слово було продуманим та виваженим. Таких раніше називали рафінованими інтелігентами.

Мав глибинні різнопланові теоретичні та практичні знання, хоча ніколи ними не хизувався. Відчував найтонші нюанси авторського задуму та їх художню реалізацію у тексті. Це він довів, що «Кавказ» Тараса Шевченка – великий сатиричний вірш, а не поема. Це йому належить нове слово у прочитанні новели Михайла Коцюбинського «Сміх», характеристика якої була заангажована під совдепівську ідеологію. Професор Волинський, спираючись на конкретний художній текст, довів, що у фіналі герой кидається відчиняти вікна зовсім не тому, що прокинулася його совість. Погром, звірчаний жах перед яким ганяв адвоката Чубинського по хаті, виявився для нього менш страшним за сміх Варвари.

Саме вмінню такого відчуття авторського задуму і грамотного прочитання художніх текстів він навчав і студентів, і аспірантів. Згадую лекцію по творчості Глібова – як тонко він вмів підвести до розуміння національної сутності байок письменника, як сильно вмів використати етимологію слова і надати байці подвійного символічного звучання. Ніколи не забуду, як Петро Костьович на лекції аналізував байку Леоніда Глібова «Бджола і Мухи». Йшов 1973 рік. Переслідування охопили різні верстви нашого суспільства: продовжувалися масові політичні арешти, звільнення людей з роботи, заборони друкувати свої твори. А професор Волинський, аналізуючи вище названу байку, найголовнішу увагу приділяє саме національному патріотизму твору («...я рідну Україну не проміняю на чужину...»), доводячи, що це не переклад байки Івана Крилова, а самобутній текст, мораль якого розробляється в душі саме української ментальності.

Доказом цього Петро Костьович обирає слово «ринда», наголошуючи на тому, що у приказці, вжитій у байці («ідіте, **ринде**, куди-інде»), слово розшифровується як «недбалий», «нехлюй», а в 11-томному Словнику української мови, укладеному працівниками Інституту мовознавства Академії наук, пояснення слова береться насамперед у тому значенні, в якому цей архаїзм вживався в мові російській: ринда – зброносець. Заперечуючи таке трактування, Петро Костьович наводить інше пояснення слова – ще у 4-томному словнику Б. Грінченка **ринда** означає **свиня**, а не вартовий на чатах, і акцентує увагу на зовсім іншому асоціативному аспекті твору Л. Глібова. Сьогоднішньому поколінню важкувато нині уявити собі значення такої лекції в ті часи і високий рівень мужності на національній свідомості, притаманний цій зовні тихій і толерантній людині.

Як науковий керівник Петро Костьович мав свою методику «вирощування» справжніх наукових кадрів. Навчав своїх аспірантів самостійності у науковій роботі та постійно виробував на витривалість. Наприклад, інколи на прохання аспіранта дати відповідь на якесь питання професор давав узагальнюючі настанови, а тоді називав низку джерел, які слід було переглянути. Бувало, сидиш, колупаєшся, приходиш до Петра Костьовича:

– *Так там же цього нема!*

– *Тепер ви про це самі будете знати і назавжди запам'ятаєте!*

Бувало й образливо, і сердило – стільки часу витрачено. Тільки з роками прийшло розуміння, наскільки корисним виявилася така методика. Уклінно дякую за науку, вчителю.

Прийшлося пройти й випробування на витривалість під час аспірантської практики. Яюсь в обідню пору викликає мене Петро Костьович на кафедру:

– *Завтра у Вас перша пара, перед початком якої я хочу побачити текст лекції, де будуть висвітлені ось такі питання.* Біжу додому, сідаю за стіл, складаю до ранку по загаданим питанням текст лекції. Прибігаю вранці, подаю текст, йду разом із керівником в аудиторію, проводжу пару. По закінченню повертаємось на кафедру – обговорення глобального порядку, а далі знову:

– *Завтра ще одна пара (знову перша) – завершення теми. Умови ті ж самі.* Не знаю, як вдалося тоді вистояти. Тему ту запам'ятала на все життя, як і принцип відбору матеріалу, підготовки та перевірки, наскільки вона сприйнята студентами тощо. А найголовніше – тихий і доброзичливий голос Петра Костьовича:

– *Вітаю, практика скінчилася, Ви сформований викладач.*

Згадується ще один епізод, який свідчить, що професору Волинському були притаманні витончений гумор та добродушна іронічність. Яюсь подала я йому розділ дисертації. За кілька днів викликає мене Петро Костьович на кафедру, дивиться трохи насуплено та й питає:

– *Якщо я Ваш науковий керівник, тоді чому мені подано кимось вже читаний розділ.*

– *Та я ж... та ні ж...* (А серце – у п'ятах).

– *А це що?!!*

А очі сміються лукаво та добро. Дивлюся, а на сторінці рукопису лапи голуба – жила в нашому дворі пара голубів, які залітали в кімнату, їли з рук і оце мені так віддячили.

Потім була серйозна наукова розмова про поданий мною матеріал, аналіз досягнень і прорахунків у ньому – все як годиться у робочих стосунках аспіранта та наукового керівника, але оті веселі лукаві бісики в очах завжди стриманого, зовні спокійного та неговіркового Петра Костьовича запам'яталися на все життя, теплотою та людяністю й понині гріють мені душу.

Земний уклін Вам, Петре Костевичу, мудрий вчителю та порадинику, за науку, за теплоту й людяність, за щирість сердечну від усієї когорти вихованих вами вчителів та науковців.

Леся Оленівська

І НЕЗАБУТНІ, І НЕПЕРЕБУТНІ

У юності доля щедро нам посилає людей непересічних, неординарних, незвичайних, але лише пізніше до нас приходять усвідомлення, що це були знакові постаті, і не лише того часу... Приймавши рішення перейти від медицини до філології, а точніше, все почати з початку, я час від часу приходила до жовтого корпусу університету Шевченка. Мене цікавило, які предмети вивчають словесники. Помітивши, як уважно я вчитуюся в розклад лекцій і семінарів, до мене ввічливо звернувся незнайомий чоловік, з вигляду викладач: «Що я там сподіваюся прочитати?» Ми розговорилися. Я відповіла, що хотіла би вивчати слов'янські мови. Дізнавшись мою історію, він раптом порадив: «Ідіть у Горького, тут всіх